

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та
адміністративного права

КНИШ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

(методичні вказівки для самостійної роботи
здобувачів магістерського рівня освіти денної
форми навчання)

Освітня програма «Право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Івано-Франківськ, 2023

УДК 34 [4:341.215.2]
ББК 67.51
Кн 53

Кн 53 Книш В.В. Міжнародне публічне право та право ЄС: *методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми навчання за спеціальністю 081 «Право» освітнього рівня «Магістр» [текст]*. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, 2023. 24 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначений для проведення семінарських занять з курсу «Право Європейського Союзу».

В даних методичних вказівках прописані рекомендації для підготовки кожної з тем для самостійної роботи, наукові джерела, що сприятиме поглибленому вивченню та засвоєнню відповідних тем.

Методичні вказівки з дисципліни «Право Європейського Союзу» призначені магістрантів та усіх, хто цікавиться даною навчальною дисципліною.

©Книш В.В., 2023

© Прикарпатський національний університет ім.
Василя Стефаника, 2023

Зміст

Вступ	4
Завдання для самостійної роботи	8
Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу	20

Вступ

Метою дисципліни «Право Європейського Союзу» є формування у студентів цілісного уявлення про європейське право як особливу систему права, його структуру, предмет і суб'єктів, джерела та основні галузі; надання необхідних знань національних і міжнародно-правових актів, умінь та навичок правильного їх застосування; формування вмінь і навичок роботи з нормативно-правовими документами, їх грамотну класифікацію, вміння правильно використовувати юридичні терміни; формування наукового світогляду; визначення проблем, що виникають при його застосуванні та шляхи їх усунення.

Таким чином, метою навчальної дисципліни є аналіз та вивчення принципів та норм, які регулюють відносини між державами, європейськими організаціями та іншими суб'єктами права ЄС.

Розширення участі України в міжнародних та європейських відносинах, насамперед, внаслідок інтеграційних європейських та євроатлантичних напрямків зумовлює необхідність вивчення та впровадження в життя сучасних міжнародних стандартів через вдосконалення національних механізмів та створення сприятливих умов для імплементації.

Завдання навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» полягає в системному і комплексному підході до вивчення суті і змісту міжнародно-правових явищ, визначення їх ролі і місця в системі сучасних міжнародних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Право Європейського Союзу» є: опанування студентами теоретичною і нормативною базою права ЄС; вміння застосовувати на практиці теоретичні знання з питань, що постають у сфері сучасних євроінтеграційних відносин; засвоєння студентами

концептуальних основ походження та сутності міжнародного публічного праправа Європейського Союзу; вивчення системи джерел права ЄС; дослідження співвідношення європейського та національного права; формування у студентів розуміння інституціональної сутності права ЄС; дослідження галузей права Європейського Союзу.

Очікується, що за результатами самостійної роботи магістрати повинні здобути наступні гавички:

1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, що відбуваються в ЄС, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

2. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел права ЄС, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

3. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів ЄС.

4. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спілкування (однією з офіційних мов ЄС) усно та письмово.

6. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

7. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Право ЄС. Загальна характеристика. Основні інституції Європейського Союзу

Тема 1. Європейське співтовариство та Європейський Союз. Правовий статус держав-членів ЄС

Зародження та розвиток ідеї європейської єдності. Витоки європейської ідеї.

Панєвропеїзм ХХ сторіччя. Європа на шляху інтеграції. Передумови виникнення європейських співтовариств. Ідеї Монне. План Шумана. Початок європейської інтеграції.

Європейське співтовариство вугілля і сталі. Римські договори. Заснування ЄЕС і Євроатому.

Маастрихтський договір 1992 р., та утворення Європейського Союзу. Амстердамський договір. Еволюція Європейського Союзу та

європейського права. Ніщський договір 26.02.2001 р. Дискусії щодо європейської конституції. Лісабонський договір 2007 р.

Субсидіарність. обов'язки держав-членів щодо Співтовариства. Примусове здійснення обов'язків держав-членів.

Тема 2. Основні похідні та неписані джерела права ЄС. Дія норм права ЄС

Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та право Європейського Союзу. Право Європейського Союзу в системі міжнародного права. Поняття джерел європейського права.

Система джерел європейського права. Право Європейського Союзу, внутрішньодержавне (національне право) та міжнародне право: співвідношення та взаємодія. Принципи права Європейського Союзу.

Первинне законодавство. Визначення первинних джерел. Юридична сила первинного законодавства.

Похідне законодавство. Постанови ЄС. Директива. Ознаки директиви. Транспозиція директив. Рішення. Необов'язкові акти. Прецедентне право Суду Європейського Союзу.

Нетипові акти. Односторонні акти. Договірні акти. Додаткове законодавство. Офіційні угоди. Акти, які ухвалюють держави-члени за спільною згодою. Зовнішні джерела. Угоди, укладені Співтовариством. Угоди, що «пов'язують» Співтовариство. Договори, що укладаються Співтовариствами з міжнародними організаціями і третіми державами.

Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. Пряма дія Права ЄС.

Доктрина прямої дії права ЄС. Умови верховенства права ЄС. Принципи пропорційності та субсидіарності у праві Європейського Союзу. Право ЄС – погляд крізь національну призму.

Юридична сила дії правових норм ЄС. Наслідки верховенства. Адекватне відшкодування.

Відповідальність держав в разі порушення права ЄС. Наслідки підсудності. Мінімальна підсудність. Посилена підсудність.

Тема 3. Європейський парламент та Рада Європейського Союзу

Еволюція Європейського Парламенту. Місце Європейського Парламенту в системі органів Європейського співтовариства. Формування Європейського парламенту.

Функції та повноваження Європейського парламенту. Структура й організація роботи Європейського парламенту. Голова Європейського парламенту: порядок обрання та повноваження.

Склад та порядок формування Бюро Європейського парламенту. Його повноваження. Комісії Європейського парламенту.

Політичні групи та парламентські комітети. Політичне управління, бюджет і законодавство.

Статус Ради Європейського Союзу. Місце Ради в системі органів Європейського Союзу. Склад і порядок формування Ради Європейського Союзу. Повноваження Ради Європейського Союзу. Повноваження Ради Європейського Союзу: обсяг і зміст.

Загальна та спеціальна Рада Європейського Союзу. Посада Голови Ради Європейського Союзу та порядок її заміщення.

Комітет постійних представників (КОРЕПЕР). Сесії та засідання Ради. Порядок роботи та прийняття рішень. Особливості прийняття актів у Раді Європейського Союзу на основі одноголосності та кваліфікованої більшості. Прийняття актів у рамках Європейського

Співтовариства (або першого стовпа ЄС).
Прийняття актів у рамках спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗБП, або другого стовпа ЄС).
Прийняття актів у рамках співробітництва в сфері охорони порядку та кримінального правосуддя(або третього стовпа ЄС).
Відповідальність Ради Європейського Союзу.

Тема 4. Європейська комісія. Судові органи ЄС. Допоміжні інституції ЄС

Місце Європейської комісії в системі органів Європейського Союзу. Склад, порядок формування та повноваження Європейської Комісії.

Правовий статус членів Європейської комісії. Гарантії їхньої незалежності. Голова Європейської Комісії та його повноваження. Правовий статус заступників голови та комісарів Європейської комісії.

Генеральні директорати та інші структурні підрозділи Європейської Комісії. Політична відповідальність Європейської Комісії. Модель “уряду”. Функції та повноваження. Договірні положення. Законодавчі повноваження Комісії. Делегування функцій Ради та принципи роботи.

Організаційно-правова структура судової системи Європейського Союзу. Основні принципи та правила судового провадження. Порядок формування Суду Європейських Співтовариств. Розмежування юрисдикції Суду Європейських Співтовариств і Суду першої інстанції.

Економічний і соціальний комітет. Комітет регіонів. Науково-технічний комітет Євроатому. Економічний і фінансовий комітет. Комітет митного кодексу. Транспортний комітет. Комітет зайнятості. Функції комітетів. Банківська система ЄС.

Змістовий модуль 2. Окремі галузі права ЄС

Тема 5. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

Поняття внутрішнього ринку в праві Європейського Союзу. Вільний рух товарів.

Заборона митних зборів еквівалентних їм платежів. Заборона дискримінаційного внутрішнього оподаткування. Заборона кількісних обмежень. Обмеження експорту.

Вільний рух осіб. Вільний рух працівників. Свобода заснування та економічної діяльності.

Вільний рух послуг. Свобода отримання послуг. Вільний рух капіталів і платежів.

Тема 6. Європейська політика сусідства

Особливості становлення Європейської політики сусідства. Інструменти європейського сусідства та партнерства. Розвиток східного

партнерства ЄС. Переваги Європейської політики сусідства.

Підписання Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною. План дій Україна - ЄС. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС 2014 року. Особливості Угоди.

Країни-члени Європейської політики сусідства.

Тема 7. Митне та податкове право ЄС.

Торгове право ЄС.

Поняття митного права. Джерело митного права. Митні збори. Податки з обороту.

Акцизи. Сільськогосподарські збори. Демпінгові збори. Митний союз: мета створення, напрями діяльності. Скасування митних зборів між країнами - членами Митного союзу.

Опосередковане оподаткування. Загальний митний тариф. Митний кодекс Європейського Союзу. Митна територія. Митні режими. Митні

формальності під час ввезення товарів на митну територію Європейського Союзу. Привілейовані операції. Митний борг. Оскарження дій митної влади.

Поняття податкового права Європейського Союзу. Джерела податкового права. Засновницькі угоди. Регламенти. Директиви. Рішення. Рішення суду Європейських Співтовариств. Міжнародний договір. Правова доктрина. Поняття податкової системи. Види податків. Правове регулювання податків.

Загальна торгова політика і торгове право ЄС. Джерела торгового права ЄС. Регулювання імпорту товарів. Регулювання експорту товарів. Квотування і ліцензування. Система захисних торгових заходів в ЄС.

Тема 8. Трудове і соціальне право Європейського Союзу

Основні етапи розвитку трудового та соціального права ЄС. Соціальна політика Європейського Союзу та її основні моделі. Заборона дискримінації в сфері трудового та соціального права ЄС. Охорона праці. Права працівників у разі їх звільнення.

Право працівників Європейського Союзу на участь в управлінні підприємством.

Соціальне забезпечення в Європейському Союзі.

Тема 9. Захист прав людини в ЄС. Право зовнішніх зносин ЄС

Становлення та розвиток захисту прав людини в ЄС. Місце принципу поваги прав людини в договорах Євросоюзу з третіми країнами.

Європейське громадянство. Хартія основних прав Європейського Союзу. Інституційний механізм Європейського Союзу в сфері захисту прав людини.

Гармонізація законодавства в ЄС. Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу. Договірна практика Європейського Союзу.

Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу

1. Гердеген М. Європейське право: пер. з нім. К.: К.І.С., 2021. 524 с.

2. Дайнен Д. Дедалі міцніший Союз. Курс європейської інтеграції / пер. з англ. М. Марченко. К.: К.І.С., 2006. 699 с.

3. Дахно І. І. Право Європейського Союзу [Текст]: навч. посібник /За ред. д.е.н., проф. І. І. Дахна / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 416 с.

4. Європейська інтеграція [Текст] навч. посібник /за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хоменка. К.: «Центр учбової літератури», 2018. 344 с.

5. Європейське право. Право Європейського союзу. Кн. 1: Інституційне право Європейського союзу / [Муравйов В.І. та ін.]. 2015. 307 с.

6. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: моногр. / за ред. Ю. П.

Битяка, І. В. Яковюка. К.: Право України, 2012. 336 с.

7. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2019 рік. Результати та плани. Україна Європа. URL: http://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/zvit_implementation-2019-4.pdf

8. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: моногр. / під ред. І. В. Яковюка. К.:Право України, 2012. 208 с.

9. Книш В. В. Право Європейського Союзу (англ. мовою): навчально-методичний посібник для забезпечення самостійної роботи студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ, 2023.

10. Книш В. В. Право Європейського Союзу (англ. мовою): методичні вказівки і завдання для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ, 2023.

11. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр. Х.: Право, 2010. 360 с.

12. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: посіб. / за ред. Л. В. Губерського. К.:Знання, 2009. 75 с.

13. Кравчук І. В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. К.: Слово, 2004. 319 с.

14. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): моногр. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.

15. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу: пер. з англ. К.: К.І.С., 2021. 446 с.

16. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України: дис. кандидата наук з держ. упр. за спец. 25.00.02

«Механізми державного управління» // Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. Одеса. 2014. 238 с.

17. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Р. А. Петрова. 2-ге вид. К.: Істина, 2020. 376 с.

18. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.

